

יום ד', ה' בחשוון תשס"ח (17 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם. אבא קובנר, 1978

סוף תקופתנו 1. [קטעי פרק מהספר לנבוכי התקופה]

אין רע בלי טוב, וזה כלל גדול אפילו בנוגע לנבוכים, ואפילו בנוגע לנבוכי דורנו, דור תהפוכות. את הרע שהיה כרוך בהשכלה הברלינית בררנו [בפרקים קודמים] ובכל זאת גם היא הביאה דבר מה חיובי ליהדות – "אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה" [בבא קמא ל"ח:]. תקופת ההשכלה העשירה במידה מרובה את ידיעת ההיסטוריה שלנו (!), בקיימה את הציווי "זכור ימות עולם, בינו שנות דור ודור, שאל אביך ויגידך זקניך ויאמרו לך". [דברים ל"ב 7] הם – המשכילים – היו מקיצי נרדמים ומפענחי נעלמים, גילו אוצרות מני קדם, בהצלתם כתבים בלים הרבה. אמנם עשו הם את זאת מתוך הכרח, שהרי לא ראו עתיד ליהדות, כי אם עבר בלבד. ואת העבר, מוטלת עלינו החובה לדעתו. היתה בזה מן הכוונה להראות למלכים ולשרים את יפיה של היהדות, כדי להשיג ע"י כך שיווי זכויות. אבל אין לקפח גם את אלה העושים דבר טוב שלא לשמו.

בדרישתם את ההיסטוריה, היתה כוונתם להקים מצבה לבר-מינן גדול ששבק חיים לכל חי, לעם ישראל. רצו לחלוק לבר-מינן זה כבוד אחרון, ופארו את המצבה בכל מיני פאר. אבל סוף-סוף יכולים אנחנו להשתמש בזה לא כבמצבה, אלא לשם לימוד מהעבר אל העתיד שלנו – כי אם יודעים את העבר, מועיל הדבר בהתבוננות בעתיד, לדעת את הדרך נלך בה ואת המעשה אשר עלינו לעשותו.

המעייין בעיניים פקוחות בהיסטוריה שלנו יוציא דווקא את המסקנות ההפוכות מאלה שהוציאו בני התקופה ההיא. הוא יראה בהיסטוריה שלנו לא רק עבר מזהיר שאין כדוגמתו, אלא יכיר כאן הכנה לעתיד גדול עוד יותר, לעתיד של "באחרית הימים". הוא יזכור כי "נצח ישראל לא ישקר". חבל רק שלחקר ההיסטוריה ניתן השם "חכמת ישראל", כאילו כל החכמה שלנו היא רק בחקר כתבים בלים ומצבות עתיקות, והמאור שבתורה – שעליו נאמר "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" [דברים ד' 6] – נעלם מהם.

... וכבר התאונן נשיא הציונות בדורו, נחום סוקולוב, באחד ממאמריו, כי הוא מתפלא על המחזה המשונה הזה שכמעט כל ההיסטוריונים שלנו היו חכמי תקופת ההשכלה. הם הם שהעלו על הספר את "דברי ימי ישראל", אף-על-פי שהכחישו את קיומו של עם ישראל בתור עם, ואילו התקופה של התחיה הלאומית בנוגע לחקר ההיסטוריה של עמנו היא בבחינת עקרה לא ילדה.

אכן, אין בזה שום פלא כלל וכלל, כאשר השבתי לסוקולוב כי דווקא היא הנותנת: תקופת ההשכלה וההתבוללות, אף-על-פי שהחריבה בהרבה בחינות את היהדות, הנה בכל זאת השאירה "זכר לחורבן" בדמות תעודת ישראל, שנשארה לה בתור שארית הפליטה מכל מחמדינו מני קדם, ונובעת היא ממקור הברית שבינינו ובין ה'. תעודה זו נובעת מהרגש של "קידוש השם" שנתקדש כל כך בתוכנו, ובשביל זה באנו באש ובמים בכל התקופות ובכל הזמנים. המשכילים פחדו תמיד מן "למה יאמרו הגויים", אבל באמת פחד זה נובע לכתחילה ממקור קדוש – "למה יאמרו הגויים אִיֵה אלוֹקיהֶם" [תהלים ע"ט 10] – שלא נביא לחילול השם במקום קידוש השם. [2/...]

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום רביעי

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל